BİR SOSYAL DAYANIŞMA ŞEKLİ OLARAK

GIDA BANKACILIĞI

FARKINDALIK KİTAPÇIĞI · 2026

GİRİŞ

Bu Kitapçık Hakkında

Her gün dünyada milyonlarca ton gıda çöpe giderken, milyonlarca insan yeterli ve sağlıklı gıdaya ulaşamıyor. Bu iki gerçek yan yana durduğunda ortaya çarpıcı bir çelişki çıkıyor: bir yanda israf, diğer yanda açlık.

Gıda bankacılığı tam da bu noktada devreye giren, dayanışmaya dayalı bir çözümdür. Fazla ya da bağışlanan, hâlâ tüketilebilir gıdaları toplayıp ihtiyaç sahiplerine ulaştırarak hem israfı azaltır hem de toplumsal dayanışmayı büyütür.

Bu kitapçık; gıda bankacılığının ne olduğunu, neden gerekli olduğunu ve herkesin bu dayanışmaya nasıl katkı sunabileceğini sade ve anlaşılır bir dille anlatmak için hazırlanmıştır.

İçindekiler

1. Gıda Bankacılığı Nedir? Nasıl İşler?
2. İsraf Piramidi: Gıda Bankacılığının Yeri
3. Rakamlarla Gıda İsrafı ve Açlık
4. Sorun Ağacı: Nedenler ve Sonuçlar
5. Gıda Bankacılığı mı, Klasik Yardım mı?
6. Türkiye'de Durum ve Sürdürülebilir Kalkınma
7. Sen Ne Yapabilirsin?
8. Kaynakça

TEMEL KAVRAM

Gıda Bankacılığı Nedir?

Gıda bankacılığı, üretim veya satış fazlası ya da bağışlanan, hâlâ **tüketilebilir** durumdaki gıdaların toplanıp ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmasıdır. İsrafı önleyen ve toplumsal dayanışmayı kuran sürekli bir sistemdir; tek seferlik bir yardım değildir.

Nasıl İşler?

1. **Toplama**
   Market, üretici, lokanta ve bireylerden fazla veya bağış gıda toplanır.
2. **Kontrol ve Ayıklama**
   Gıdaların güvenli ve tüketilebilir olup olmadığı denetlenir; uygun olmayanlar ayrılır.
3. **Uygun Saklama**
   Bozulmaması için doğru koşullarda, gerekiyorsa soğuk zincirle depolanır.
4. **Adil ve Onurlu Dağıtım**
   İhtiyaç sahiplerine düzenli, ayrım yapmadan ve onurlarını koruyarak ulaştırılır.
5. **Sofraya Ulaşma**
   Kurtarılan gıda, çöpe gitmek yerine bir ailenin sofrasına gider.

Temel İlkeler

- İsrafı önleme
- İnsan onuru
- Ayrım yapmama
- Gıda güvenliği ve hijyen
- Süreklilik
- Gönüllülük ve dayanışma

GIDA FAZLASIYLA NE YAPMALI?

İsraf Piramidi

Gıda fazlasıyla yapılabilecekler en iyiden en kötüye sıralandığında, **ihtiyaç sahiplerine ulaştırma (gıda bankacılığı)** yalnızca israfı önlemenin hemen ardından gelir.

Neden ikinci sırada? En iyisi hiç israf etmemektir. Ama kaçınılamayan fazla gıda çöpe gitmek yerine gıda bankacılığıyla insanların sofrasına ulaşırsa, hem israf azalır hem de dayanışma büyür.

RAKAMLARLA

GIDA İSRAFI VE AÇLIK

Neden gıda bankacılığına ihtiyaç var?

≈ 1/3

Dünyada üretilen gıdanın yaklaşık üçte biri israf oluyor

Kaynak: FAO

~1 milyar ton

Her yıl dünyada çöpe giden gıda miktarı

Kaynak: UNEP Gıda İsrafı Endeksi, 2024

733 milyon

İnsan açlıkla karşı karşıya

Kaynak: FAO / BM (SOFI), 2023

Her 11'de 1

Dünyada her 11 kişiden biri yeterli gıdaya ulaşamıyor

Kaynak: FAO

%8-10

Küresel sera gazı salımı gıda israfından kaynaklanıyor

Kaynak: UNEP / FAO

%60

Gıda israfının çoğu evlerden (hanelerden) çıkıyor

Kaynak: UNEP

TÜRKİYE'DE DURUM

- Her gün milyonlarca ekmek israf ediliyor. *(TMO)*
- Gıda bankalarına yapılan bağışlar vergiden düşülüyor ve KDV'den istisna; dayanışma yasayla teşvik ediliyor.

BİR YANDA İSRAF, BİR YANDA AÇLIK

Kurtarılabilir gıda → *gıda bankacılığı* → İhtiyaç sahibinin sofrası

Gıda bankacılığı, fazla ve atıl gıdayı ihtiyaç sahibine ulaştırarak israfı azaltır, dayanışmayı büyütür.

Kaynaklar: FAO, BM (SOFI 2023), UNEP Gıda İsrafı Endeksi (2024), TMO. Güncel değerler için kaynakların son raporlarına bakınız.

GIDA GÜVENCESİZLİĞİNİ ANLAMAK

SORUN AĞACI

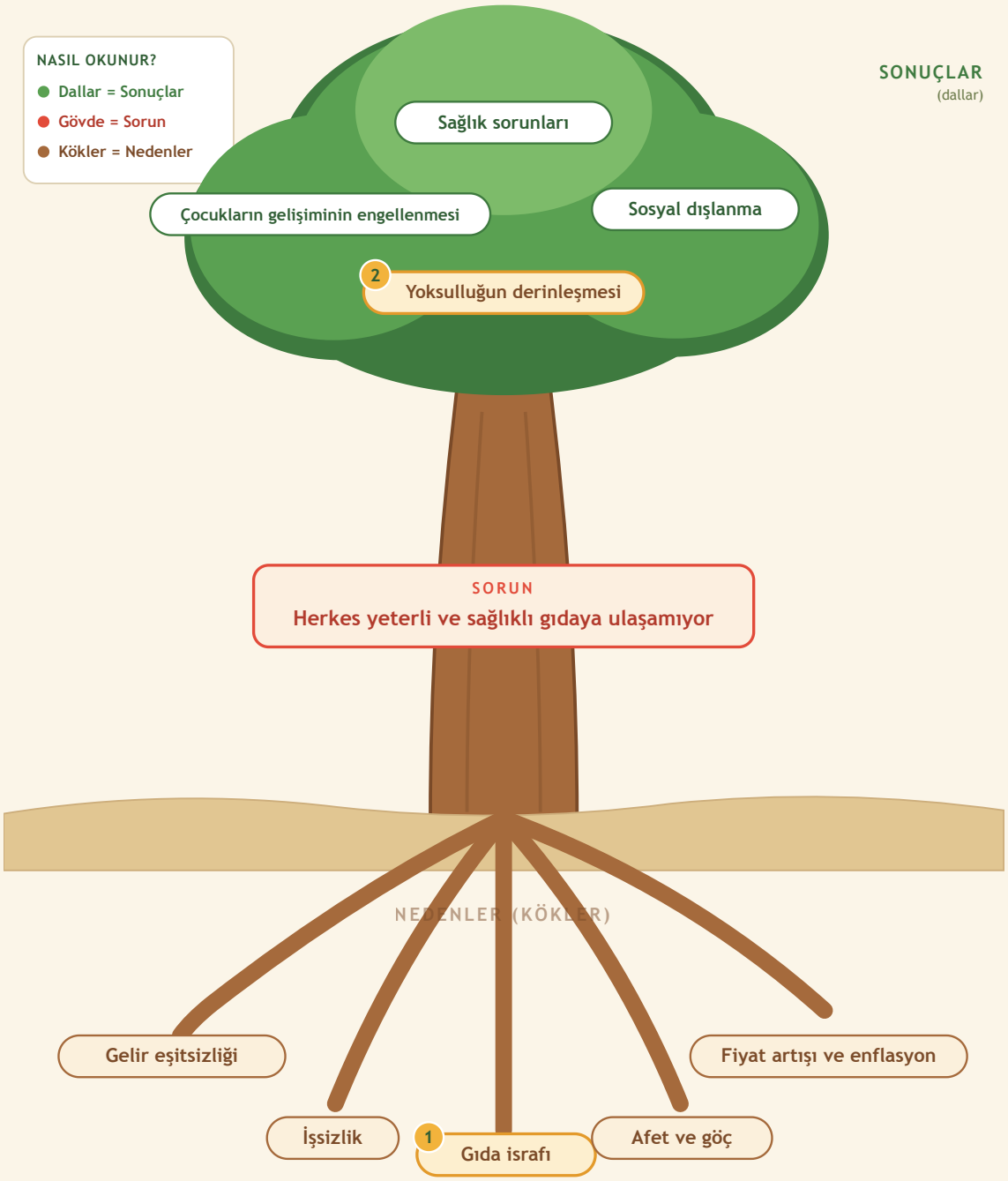

GIDA BANKACILIĞININ SORUN AĞACINDAKİ YERİ

1. **Bir kökü azaltır:** fazla ve atıl gıdayı kurtararak gıda israfını düşürür.
2. **Sonuçları hafifletir:** açlığı, sağlık sorunlarını ve sosyal dışlanmayı azaltır.

Not: Kök nedenleri (eşitsizlik, işsizlik) tek başına çözmez; kalıcı politikalarla birlikte gerekir.

FARKI ANLAMAK

Gıda Bankacılığı mı, Klasik Yardım mı?

Gıda bankacılığı, dönemsel bir yardımdan çok; sürekli, sistematik ve insan onurunu merkeze alan bir **dayanışma** biçimidir.

GIDA BANKACILIĞI

- **Sürekli** ve düzenlidir.
- **Hak temellidir**, insan onurunu korur.
- **Sistematiktir**: toplama, kontrol, dağıtım süreçleri vardır.
- **İsrafı önler**: fazla gıdayı kurtarır.
- **İhtiyaç analizine** dayanır.
- Gıda güvenliği ve **hijyen** gözetir.

DÖNEMSEL / DAĞINIK YARDIM

- Çoğu zaman **tek seferlik** veya belirli dönemlere sıkışır.
- Bazen **acıma** temelli algılanır.
- **Dağınık** ve koordinasyonsuz olabilir.
- İsrafı azaltmayı **hedeflemez**.
- İhtiyaç **ölçülmeden** yapılabilir.
- Sürdürülebilirliği **zayıf** olabilir.

Kısacası: Gıda bankacılığı yardımı reddetmez; onu **sürekli, adil ve onurlu** bir dayanışma sistemine dönüştürür ve aynı anda israfı da azaltır.

YEREL VE KÜRESEL BAĞLAM

Türkiye'de Durum ve Sürdürülebilir Kalkınma

Türkiye'de Gıda Bankacılığı

- Her gün **milyonlarca ekmek** israf ediliyor (TMO çalışmaları).
- Gıda bankacılığı yapan **dernek ve vakıflar** ile **belediye gıda bankaları** bu alanda çalışıyor.
- Gıda bankalarına yapılan gıda (ayrıca temizlik, giyecek, yakacak) bağışları belirli koşullarda **vergiden düşülebiliyor** ve **KDV'den istisna**; yani dayanışma yasayla teşvik ediliyor.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi

Gıda bankacılığı, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'ndan doğrudan ikisini destekler:

2

AÇLIĞA SON

Gıdaya erişimi artırarak açlık ve yetersiz beslenmeyle mücadeleye katkı sunar.

12

SORUMLU ÜRETİM VE TÜKETİM

Gıda israfını azaltarak kaynakların sorumlu kullanımını destekler.

Böylece gıda bankacılığı yalnızca yerel bir dayanışma değil; aynı zamanda **küresel bir sürdürülebilirlik hedefine** yapılan bir katkıdır.

HAREKETE GEÇ

Sen Ne Yapabilirsin?

Dayanışma küçük adımlarla başlar. İşte bugün yapabileceklerin:

Evde İsrafı Azalt

- [ ] İhtiyacın kadar satın al, **alışveriş listesi** yap.
- [ ] Porsiyonları ayarla, artan yemeği **değerlendir**.
- [ ] Gıdaları **doğru sakla** (dolap düzeni, dondurucu).
- [ ] "Son kullanma" ile "tavsiye edilen tüketim" tarihini **ayırt et**.

Paylaş ve Katıl

- [ ] Fazla gıdayı **komşunla** ya da bir **gıda bankasıyla** paylaş.
- [ ] Bir gıda bankasına **gönüllü** ol.
- [ ] Düzenli olarak **gıda bağışı** yap.
- [ ] Çevrende **farkındalık** yay, bu kitapçığı paylaş.

Unutma

Çöpe attığın her lokma, aslında bir başkasının sofrasına gidebilecek bir paydır. **İsrafı azaltmak** ve **fazlayı paylaşmak**, herkesin yapabileceği bir dayanışmadır.

Bir grup/etkinlik mi düzenliyorsun? Bu kitapçıktaki "Sorun Ağacı" ve "İsraf Piramidi" görsellerini bir kağıt-kalem atölyesinde birlikte doldurarak konuyu tartışabilirsiniz.

KAYNAKÇA

Kaynaklar ve Notlar

- FAO — Gıda kaybı ve israfı; açlık ve gıda güvencesizliği verileri (SOFI raporları).
- UNEP — Gıda İsrafı Endeksi Raporu (Food Waste Index Report).
- Birleşmiş Milletler — Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (Amaç 2 ve Amaç 12).
- TMO — Türkiye'de ekmek israfı çalışmaları.
- Türkiye gıda bankacılığı mevzuatı — Gelir Vergisi ve KDV istisnasına ilişkin düzenlemeler.

Not: İstatistikler yaygın kabul gören güncel değerlerdir; basımdan önce kaynakların en son raporlarından teyit edilmesi önerilir.

İSRAFI AZALT, DAYANIŞMAYI BÜYÜT

Bir sosyal dayanışma şekli olarak Gıda Bankacılığı

Bu kitapçık _____ tarafından farkındalık amacıyla hazırlanmıştır. · 2026